

Škaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
poštovanjem na doma
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.80
za četrta leta „ 1.30

Narečnina se pošilja
upravnilstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določilki katol. tis-
karskega društva do-
družuje list brez po-
sodne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Poznamo tudi dobri
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem tugu po B. A.

Rekopis se na vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznake se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 43.

V Mariboru, dne 27. oktobra 1898.

Tečaj XXXII.

Interpelacija državnega poslanca J. Žičkarja in tovarišev do gosp. naučnega ministra:

Dne 14. avg. 1898 se je naredil v seji
krajnega šolskega sveta Št. Jerneja v Rad-
vanju zapisnik, v katerem so vsi navzoči
udje krajnega šolskega sveta (razven jednega)
zahtevali, da se izključno nemški pouk na
šentjernejski šoli spremeni v prilog slovenskih
otrok, katerih je v šoli nad dve tretjini.
(Zapisnik se navede doslovno.) Zapisnik se
je vposlal okrajn. šolskemu svetu v Marn-
bergu, kateri je 24. sept. 1898 odločil, da
se zahtevi ne ugodi, ker slovenski poučevalni
jezik ne bi ustrezal potrebam šentjernejskega
prebivalstva. (Odlok, katerega je podpisal g.
Zoff, se doslovno navede.)

Opomniti nam je treba, da je v Šent
Jerneju vsolanih 60 otrok, izmed teh 46
Slovencev in 14 Nemcev. Obiskuje pa šolo
samo 14 Slovencev in 2 Nemca. Nekateri
stariši pošiljajo svoje otroke rajši v daljne
Pernice, kjer se materin jezik pisati in čitati
naučijo. Zahteva krajnega šolskega sveta je
potemtakem gotovo popolnoma upravičena,
da se slov. otroci poučujejo v slovenščini in
obžalovati moramo, da morajo postavni za-
stopniki slov. otrok nad leto dni brezuspešno
prosjačiti za svoje naravne pravice; globoko
moramo tudi obžalovati, da se za stopnik
cesarske oblasti v okrajnem šolskem
svetu niti ganil ni, da bi pripomogel Slo-
vencem do pravice.

Podpisani si torej usojajo g. naučnega

ministra vprašati: Ali ste voljni, poučiti se
o šolskih razmerah v Št. Jerneju v Radvanju?
Posebno ali ste voljni, da Vam krajni šolski
svet v Št. Jerneju kot postavno pokli-
can zastopnik ondotne šolske ob-
čine natančno poroča o narodnosti šolskih
otrok? Kaj namerava gsp. minister ukreniti,
da se bodo slovenski otroci poučevali v
svojem materinem jeziku?

Dunaj, 25. oktobra 1898.

J. Žičkar in 21 tovarišev.

Združitev avstrijskih Jugo- slovanov.

Trsat.

Trsat je večini naših bralcev vsaj po
sluhu znan. Saj je tam stala nekdanj sv. Ma-
rije hišica, ki so jo v noči angeli prenesli
v Loreto; sedaj se prav na tem mestu dvi-
guje k nebu slavna in krasna romarska cer-
kev. Trsat pa je bil svoje dni vzlasti po
vsem Jugoslovanskem še tudi radi tega vsa-
komur znan, ker so tamkaj v silovitem gradu
bivali rodoljubni hrvaški grofje Frankopani.
Trsat leži par minut nad Reko, živahnim
trgovinskim mestom na najsevernejšem koncu
hrvaških obal Jadranskega morja in ima
danes veliko hrvaško čitalnico. In v krasnih
prostorih te čitalnice so se 12. t. m. zbrali
hrvaških in slovenskih politikov in rodolju-
bov najboljši, da bi resno pretresli misel,
katere uresničenje je za vse avstrijske Jugo-
slovane in toraj tudi za nas Slovence toli-

kega pomena, da je prav za prav le od njega
zavisna, ali čakamo najkrajnjo prihodnost,
ali pa zapademo do zadnjega najžalostnejši
narodni smrti.

Stranka prava.

Hrvatski deželni zbor podaja nam sicer
žalostno podobo, ali v tem zboru je stranka,
ki svetih poročil svojih pradedov ni prodala,
marveč se uže dolgo let na temelju krščan-
skih načel z junaškim zatajevanjem in naj-
večjo požrtvovalnostjo v zbornici in zunaj
nje poteguje za nje, to je za neodvisnost in zje-
dinjenje Velike Hrvatske pod žezlom habs-
burškim. Ta stranka se imenuje stranka
prava, ker se drži starega prava, po katerem
bi naj bila Hrvatska od Madžarov popolnoma
neodvisna ter obsegala tudi dežele, v katerih
bivajo Slovenci. Duša njej je slavni škof
Strossmayer. Ta stranka je imela rečeni dan
na Trsatu svoj shod, h kateremu je letos
prvič povabila tudi Slovence. Gotovo je uvi-
dela, da je zadnji čas, storiti, kar je treba
v samoohrano jugoslovanskih narodov, ušlo
ji pa gotovo tudi ni, da utegne v Slovencih
misel združitve Jugoslovanov biti navdušeno
sprejeta.

Otvoritev zborovanja in pro-
gram stranke prava.

Ob devetih se je zbralo mnogo odlič-
nega občinstva v cerkvi na Trsatu, kjer je
peval g. župnijski upravitelj Krmptič staro-
slovensko sv. mašo. Ob desetih pa je bila
prostorna dvorana hrvaške čitalnice uže
napolnjena; zbrani so bili sami velmožje:
poslanci, duhovniki, župani, občinski sveto-

Listek.

Boji in krone.

(Povest. Prevel Anton Jerovšek.)

(Dalje.)

Prestrašeni so vsi odstopili v sosedno
sobo. Cesar pa se ves onemogel zgrudi na
svoje blazine. Velika tihota zavladala nekaj
trenotkov v temotni dvorani. Le reden
'tik-tak' dragocene ure je motil tišino, dokler
še te bolnik ni dal ustaviti. Zdaj je bilo vse
mirno in tiho. Dečka sta skrbno pahljala in
si še skoraj dihali nista upala. Vendar je
postala cesarju tihota neznosna, ker se ga
je polastil znotranji nemir in strašna groza
pred bližnjo smrtjo. Z grozno kletvijo vrže
odejo raz sebe in reče:

«Jaz ne bom ležal v temi! Odprite in
pustite zrak in svetlobo v sobo!»

Plemiča izpolnita njegovo voljo in od-
preta okna. Dnevna svetloba se razlije po
sobi in obsije tudi cesarjev obraz. Mrzel pot
mu je že stal v debelih kapljicah na zgrban-
čenem čelu. Pod gostimi obrvi ste bile krvavi
očesi, na katerih se je kazal grozen strah.
Njegovo obličje je bilo blede-rozno. Naj-
strašnejši pa je bil zmeden pogled umira-
jočega trinoga, v katerem sta menjavala

besnost in groza. Dečka sta bila čisto pre-
plašena, ko sta videla grozni prizor umira-
jočega cesarja.

«Umira,» je pošepetal eden svojemu
tovarišu.

«Jaz te zadavim, ako še enkrat to iz-
govoriš» je javkal Tidik in iskal s svojim
strašnim pogledom plemiča, ki se mu je
trepetaje umaknil.

«Jaz nočem umreti! Zagrnite okna!
Svetloba mi škoduje! Užgite svetilnice! V
temi nočem ležati!»

Naglo se zagrnejo okna in prižgejo ve-
likanski svetilniki na pozlačenih stebrih, ki
pošiljajo rudečo svetlobo skoz barvano steklo.
Ta luč je obsevala nemirnega bolnika in
čarobno sobano.

V sobi je stala podoba groznega zmaja.
Očesi ste mu bili narejeni iz dragega kamena
in ste se v čarobni rudeči svetlobi čudno
lesketali. Bolanemu cesarju se začne mešati
pamet. Plaho gleda po sobi. Naenkrat osta-
nejo njegove oči na podobi zmajevi.

«Glej, glej,» pravi cesar, «kako divje
gleda na me s svojim žarečim očesom! —
Zdaj zvija rep, zdaj razprostira peruti in
steguje tace — zdajci me bode prijel za
vrat. — Ali ti še nisi daroval zadosti
kristjanov? Celi potoki krvi so tekli, in ti
še nisi nasičen? Prizanesi mi še, daj mi še

vsaj nekaj let živeti v mojem cesarstvu.
Rajši prodam svoje kraljestvo Kitajcem ali
je odstopim črnoprarnikom. (Tako se je
imenovala grozovita roparska druhal, koji je
bil črni prapor značilno znamenje.) Prizanesi
mi še vendar in pomagaj mi!»

A zmajevo oko je še vedno žarelo, Tuan
in Lu — tako je bilo mladima plemičema
ime, sta mislila, da umirajoči res vidi hudobo,
ki ga hoče požreti. Zato sta se tresla na
vsem telesu.

«Tuan,» šepetal je Lu, «pokličiva princa
in druge v sobo. Sam ne ostanem več pri
njem, če mi tudi gre za življenje! Zmaj
bode prišel po njega, tisti strašni duh, ki je
po vseh naših pagodah naslikan.»

«Meni ne more škodovati,» odgovori
tiho Tuan, dasiravno je tudi bil ves blede od
strahu.

«Glej, ljubi moj Lu, na svojih prsih
nosim križ, o katerem sem ti že zadnjič
pripovedoval, in pa svetinjo nebeške Device,
ki je zmaju glavo strla. Razven tega so mi
še moja mati danes zjutraj obesili okoli
vratu skatljico, v kateri so ostanki svetega
mučenika in škofa Diaza.»

«Diaz!» zakriči zdajci Tidik, ko je nje-
govo uho zaslišalo ime pobožnega domini-
kanskega škofa, kojega je dal 20. julija leta
1857 grozovito mučiti in umoriti. «Diaz!»

valci, uredniki časopisov in razni drugi prvaki v narodnem boju. Po običajnem pozdravu je predsednik baron Rukavina kratko pojasnil namen, ki ga zasleduje stranka prava; nato je sledilo poročilo o dosedanem delovanju njenih zastopnikov in o namerah in korakih za bodoče. Iz tega poročila je bilo razvidno, da vodijo to stranko tri velike ideje: ideja krščanstva, ideja hrvatskega državnega prava in ideja gospodarske organizacije za narod. Na krščanski podlagi deluje prava ves čas, kakor so tudi pokazali o priliki tega zborovanja slušec sv. mašo, ideja hrvatskega državnega prava prešinja je vse do zadnje žilice, ker je edina zmožna proti izdajalcem osnovati na jugu oni branik, katerega Avstrija neobhodno potrebuje za ohranitev svoje veličine in za osrečenje slovenskih narodov na jugu, kakor so tudi prešinjani o potrebnosti gospodarske organizacije za narod, videvši, da so sovražniki narod naš najprej gospodarski uničili, da so ga potem ložje oropali njegovih političnih svobod. V ta namen je potrebno, da se vsi člani stranke in nje zastopniki v saboru na krščanski podlagi složijo v delu za prosep domovine in nje napredka, da se s tem bratski podpirajo, da se pokoravajo redu stranke ter da vzvišeni ideji jedinstva in svobode hrvatskega naroda podredijo vse osebne koristi, obzire in nazore. Posebej pa imajo člani stranke prava snovati v svojem ožjem krogu gospodarske zadruga, konsumna društva in naposled skrbec za duševno in politično vzgojo naroda snovati društva, čitalnice, odbore in skupno naročati in podpirati novine, ki pišejo v duhu stranke prava.

Kdor je naše slovensko časopisje, zlasti v zadnji dobi količkaj pazljivo čital, temu ni moglo uiti, da so naši velmožje, izmed najboljših najboljši, goječ krščanstvo z vsem srcem in podpirajoč gospodarski napredek na vsak možni način, prišli do trdnega prepričanja, da sta nam končno narodni obstanek in boljša prihodnost zajamčena vendar le v tem slučaju, da se politično združimo s Hrvati. Lahko si je torej misliti, s kakim navdušenjem so naši zastopniki pozdravljali moške besede hrvatskih bratov, videvši, da imajo z njimi jeden in isti cilj, da so se sli s pravimi brati, ki jih iz gole ljubezni do bratskih narodov, Slovencev in Hrvatov, pozivajo in vzpodbujajo v vzajemno pomoč.

(Dalje prih.)

ponavljal je umirajoči trinog in plaho gledal na zmajevu podobno. «Zakaj me spominjaš na to ime?» tako govori proti zmaju. «Ali mu nisem vzel glave, ker si ti to zahteval? Mnogo let je že preteklo od tistega časa in na tisoče in tisoče kristjanov sem poslal za njim, da bi branil tebe in tvoje kraljestvo proti temu tujemu, križanemu Bogu, katerega midva sovraživa iz cele svoje duše. In glej, ravno danes je obletnica Diazove smrti! 26 let je že preteklo, kar je zatisnil svoje oči; oči, ki so me marsikatero noč preganjale s svojim žarečim pogledom! In zraven njega stoji drugi. — O, jaz te dobro poznam. Ti si bil njegov naslednik in jaz sem te dal na kosce razsekati. Ali hočeš zdaj ti moje žile raztrgati in se maščevati? In poleg njih in nad njimi in od vseh strani prihajajo krvave postave iz stene in stropa in se zbirajo okoli mene. Na čelu njim je pa tisti deček, ki sem ga dal s kleščami raztrgati, ki se ni nič bal smrti in mi je smeje rekel: «Ali misliš, da bodeš večno živel in da nikoli ne bodeš gledal smrti v obraz?»

«Pomoč! zrak! Glejte ga zmaja, kako me davi, kako užiga v mojem srcu ogenj, ki me strašnože — vode, vode, le jedno kapljico.»

Ves onemogel se zgrudi na svoje blazine. Tuan, ki je bil kristjan, se približa

Državni zbor.

Na Dunaju, 26. oktobra.

«Kako stojimo danes?» Tako povprašuje Slovenec Slovenca, Hrvat Hrvata, in Rusin Rusina. Rusin odgovorja: »Dobro! Mnogo smo pridobili za naš narod, a drugo pridobimo v kratkem«. Hrvat v Dalmaciji odgovorja: »Bračo, i mi smo zadovoljni«. Primorski Slovani niso z vsem zadovoljni, toda na boljše pa kaže. Kaj pa Slovenci, zlasti štajarski in koroški? Ti so uverjeni, da vodja sedanje vlade ima dobro voljo, rešiti naš narod pogube ob jezikovnih mejah proti prodirajočemu nemštvu, a dvomijo, da bo dovolj močen, da bi mogel streti samovoljnost in sovražljivost vladinih organov nasproti Slovincem. Kajti izvzemši častivredne izjeme je vse uradništvo napojeno nemškega duha in prepričano, da se Slovenci na Štajarskem in Koroškem morajo danes ali jutri popolnoma ponemčiti. Grof Thun ne more povsodi sam biti, ne more vsega sam gledati, kaj delajo njegovi služevni. Naše ljudstvo je tudi preveč potrpežljivo, da bi vse naznanjalo, se proti vsem krivicam pritoževalo, ki ga zadevajo od strani tistih, ki so poklicani, varovati njegove pravice. Pač so se začeli zadnji čas Slovenci gibati in ropotati tudi po onih krajih, kjer so naši nasprotniki mislili, da smo že popolnoma zginili. In tem, ki bi vtegnili še dalje krivico trpeti, kličemo: Vzdromite se vsi ter vstanite! Naznanjajte krivice, ki se Vam godé, svojim zastopnikom! Ti bodo brezozirno razkrivali vse krivice; oni so poklicani, da kontrolirajo, se li našemu narodu daje povsodi pravica in enakopravnost, ki mu gre po naravnem in državnem pravu.

Vsled tega, ker je vlada našim odposlancem in »krščanske slovanske narodne zveze« dala sveto obljubo, da našemu narodu da vse, kar njej je zdaj dati mogoče, je zveza sklenila v svoji seji dne 24. oktobra sledeče: »Zveza« ostane še dalje v družbi desnice in večine državnega zbora; štirje udi naše zveze, ki so v odseku za pogodbo z Ogersko, glasujejo za to, da se razpravlja o nadrobnostih te pogodbe. »To pogodbo bi sprejeli brez vsacega pomisleka tudi levičarji, ko bi bila vlada v njihovih rokah; tako je levičarjem včeraj povedal dr. Herold.

Dolgo, dolgo se že vrši razprava v državnem zboru zastran proračuna o dohodkih in stroških naše Avstrije za l. 1898. Včeraj sta govorila zadnja dva govornika. Nasproti graški dr. Hofman, ki se je hotel norčevati tudi iz Slovencev, ki zahtevajo slovensko nadsodišče in vseučilišče. Dobro mu je posvetil dr.

umirajočemu in pomoči njegove ustnice z vodo. Nato mu začne pripovedovati, da pozna izdatno sredstvo, ki ga bode varovalo pred zmajem in mu pridobilo večno krono in to sredstvo je: kes, vera in pa prejem sv. krsta. Cesar ga ne razume. Zdaj vzame Tuan križ in ga drži Tidiku pred obraz, da bi ga po tem sv. znamenju mogel cesar razumeti. A ko zagleda cesar zoprno znamenje krščanske vere, postane ves divji, prime za križ in ga vrže od sebe grozno preklinjevaje. Nato zgrabi Tuana za vrat hoteč ga zadaviti. Pa moči ga zapuščajo, oko mu ugaša, kri se vlije iz njegovih ust — in zgrudi se mrtev na posteljo. (Dalje prih.)

Smešnica.

Učenca so vprašali v šoli: «Kako je očetu ime?» Učenec odgovori: «Ta stari.» «Kako pa materi?» «Baba,» odvrne učenec. Na vprašanje učiteljevo, kako je to, odgovori učenec: «Moja mati nikoli očetu ne pravijo drugače, nego 'ta stari,' a oče materi tudi ne drugače, nego 'baba'. — «Če je temu tako, kako pa pravijo tebi?» vpraša učitelj dalje. «Meni pravijo koštrunček,» odreže se učenec veselo. Seveda se je po šoli vse od srca smijalo.

Herold, ki je govoril za ta proračun rekoč: »Ko smi mi Čehi zahtevali česke srednje in visoke šole, se nam je tudi venomer ugovarjalo: »Saj nimate učnih knjig, nimate učiteljev!« Pa glejte, zdaj imamo vse! Tako se zdaj tudi Slovincem ugovarja, češ, da nimajo ničesar. Toda vlada je dolžna pripraviti to, kar Slovenci potrebujejo.

Samo po sebi je umevno, da bi slovenski poslanci ne mogli storiti večje nespameti, kakor če bi v zdajšnjih razmerah izstopili iz večine državnega zbora. Komu bi s takim izstopom pomagali? Svojim največim sovražnikom. Kajti nemški naprednjaki in nemški narodnjaki ničesar bolj ne želijo, kakor da vržejo zdajšnjo vlado z jednim českim in dvema katoliškima ministroma. Oni iščejo le priliko, da sami zasedejo ministrske stole. Gotovo pa je, da če pade vlada grofa Thuna, potem pridejo na krmilo najhujši nasprotniki naše narodnosti. Bomo li morda Slovenci večo podporo imeli pri nemških liberalcih ali socijalistih, kakor pri naših dozajšnjih zaveznikih, Čehih in Poljakih? Ali nam bo morda pomagal pustolovec Stojalovski? Menim, da je zdaj vsem jasno, da so modro ravnali oni udje »zveze«, ki so zahtevali, naj se poprej dogovoré z vlado in z desnico, preden storijo osodepolni korak ter izstopijo iz družbe Slovanov in katoliških Nemcev. Dogovorili so se in prišli do prepričanja, da bi bila za nas gotova poguba, če se zdaj ločimo od svojih dozajšnjih zaveznikov.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Kuga na Dunaju.

Veliko vznemirjenost je vzbudila po celi državi nepričakovana, grozna novica, da se je na Dunaju prikazala kuga. V delavnici zdravnikov so imeli živalice, kojim se je s kužnimi glivicami vcepila kužna bolezen. Sluga Anton Bariš se je dotaknil okužene živalice ter si pozneje pozabil brčkone umiti roke pred jedjo. In tako si je nalezel kugo. Sprva se je mislilo, da ima pljučnico, še le pozneje so spoznali kugo. Hitro so ga dejali v osamljeno sobo in z njim vred zdravnika dr. Müllerja ter dve strežnici. Barišu ni pomagala več zdravniška pomoč. Moral je umreti. Pri njem pa je zbolel tudi njegov zdravnik dr. Müller in tudi on je že v nedeljo zjutraj umrl ter bil v pondeljek z največjo previdnostjo slovesno pokopan. Zajedno z dr. Müllerjem so zbolele strežnice Pecha, Hohegger in Göschl. Pri Pechi se vsako minuto pričakuje smrt. Ona mora veliko trpeti. Pri Hohegger in Göschl se še bolezen ne kaže zelo hudo. Tem bolnicam strežejo usmiljene sestre in jedna izmed njih, sestra Vilfrieda, je že tudi zbolela, vendar še njeno stanje ni nevarno. Dva dunajska duhovnika sta se prostovoljno oglasila, da opravljata vse potrebne duhovniške posle pri nevarnih bolnikih. Ukrenilo se je vse potrebno, da se kuga ne razširi dalje. Dunajski in tuji učenjaki so mnenja, da ni nikake nevarnosti, da bi se kuga mogla razširiti.

Česko. Pri kontrolnem shodu v Vinogradih se je oglašil sourednik »Narodnih Listov,« Vaclav Kloufar mesto s »hier« z besedo »zde« (tukaj,) zato je moral za dva dni v ječo. Tudi medicince Kalik in Janč sta se odzvala z besedo »zde!« Obsojena sta bila takoj v dvadnevno ječo, poostreno z železnimi okovi. Pravijo sicer, da je nemščina izključno poslovni jezik naše soldateske, toda vsak ve, da vkljub temu uživa na Ogrskem tudi mažarsčina veliko spoštovanje v vojaški službi. Čehi si mislijo, če je nemščina in mažarsčina za vojake dobra, zakaj bi ne bila tudi češčina. Kdo bi jim zameril? Tudi na Kranjskem v Ribnici se je včeraj javil jeden kontrolovec s »tukaj« in ne s